

*Канніст Георгій Сергійович,  
аспірант кафедри політичних проблем  
міжнародних систем та глобального  
розвитку Університету «Україна»*

УДК: 340 (477):657.421.3

### **СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ, ЩО РЕГУЛЮЄ РОБОТУ З НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ**

*Сьогоднішня політико-економічна ситуація в Україні концептуально загрозива для нашої національної безпеки. Ситуацію, на думку автора, можливо виправити двома шляхами: 1) довгострокова природна еволюція нації; 2) концептуальні державотворчі реформи у короткостроковій перспективі. Розглядаючи другий варіант, ми приходимо до усвідомлення першочергової необхідності створення та реалізації національної духовно-культурної парадигми Розвитку. Це надскладне завдання вимагає забезпечення економічної основи фінансовими ресурсами суттєво нової якості. Віднайдення та розвиток таких ресурсів автор вбачає у нематеріальних активах (НМА) – активах Розвитку. Концептуальне реформування вітчизняного законодавства у сфері регулювання роботи з НМА на всіх економічних рівнях життя держави – тема даної статті.*

**Ключові слова:** нематеріальні активи, права власності, незавершені капітальні інвестиції, гудвіл.

*Сегодняшняя политико-экономическая ситуация в Украине концептуально угрожает нашей национальной безопасности. Ситуацию, по мнению автора, возможно исправит двумя путями: 1) долгосрочная естественная эволюция нации; 2) концептуальные государственные созидательные реформы в краткосрочной перспективе. Рассматривая второй вариант мы приходим к осознанию первоочередной необходимости создания и реализации национальной духовно-культурной парадигмы Развития. Эта сверхсложная задача требует обеспечения экономической основы финансовыми ресурсами существенно нового качества. Отыскание и развитие таких ресурсов автор видит в нематериальных активах (НМА) – активах Развития. Концептуальное реформирование отечественного законодательства в сфере регуляции работы по НМА на всех экономических уровнях жизни государства – тема данной статьи.*

**Ключевые слова:** нематериальные активы, права собственности, незавершенные капитальные инвестиции, гудвил.

*A today's political and economic situation in Ukraine conceptually threatening for all our national safety. In opinion of author, it is possible to correct a situation dvaoma ways: 1) long-term natural evolution of nation; 2) conceptual state creative reforms are in a short-term prospect. Examining the second variant we come to the awareness of near-term necessity of creation and realization national spiritually cultural paradigms of Development. Given a very difficult task requires providing of economic basis financial resources substantially new quality. An author sees searching for and development of such resources in immaterial assets – assets of Development. Conceptual reformation of domestic legislation in the field of adjusting of work from immaterial assets on all economic standards of living of the state is a theme of the dannoy article.*

**Keywords:** immaterial assets, ownership rights, capital investments are uncompleted, gudvil

Мета даної статті зробити статистичну аналітику існуючого вітчизняного законодавства, що регулює роботу з НМА.

Актуальність даної статті виходить із самої глобальної тенденції розвитку світової економіки – розвиток у сферу управління інформацією та новітніми технологіями (ноу-хау, корисні моделі управління, імідж тощо). Для України, на її сучасному етапі становлення, найбільшої актуальності набуває адаптація законодавства до тих глобальних політико-

економічних тенденцій, які визначають життєдіяльність нашої країни, як такої. Необхідність переведення пріоритетів вітчизняної економіки із сфери матеріального виробництва у сферу управління інформаційними технологіями (базовою одиницею яких є НМА) – актуальне практичне завдання пошуку шляхів розвитку України.

Серед вчених, які фундаментально розкрили тематику НМА і на яких у своєму дослідженні спирається автор, є: Сунь Лін, М.В. Дишкант, І.А. Бігдан. Їхні дисертаційні дослідження розкривають великі сегменти тематики НМА вітчизняного підприємництва (аналіз та висновки в цих працях повністю відповідають національному законодавству, враховують міжнародний досвід та досвід законодавств інших країн).

Стаття вирішує завдання вперше провести загальний статистичний аналіз законодавства України, що регулює роботу з НМА.

Новизною статті – є системний підхід до збору та аналізу законодавства, регулюючого роботу з НМА, за категоріями:

1) Статистика діючих законодавчих документів (за видами) України прямо або опосередковано регулюючих роботу з НМА;

2) Статистика років, у яких набули юридичної сили законодавчі документи прямо або опосередковано регулюючі роботу з НМА

Значення цієї статті полягає у тому, що матеріал статті може стати однією із теоретичних складових нові української економіки – економіки Управління Знаннями.

Ступінь наукової розробки даної теми автором перебуває на стадії закінчення системного аналізу реалій роботи з бухгалтерським обліком НМА вітчизняних підприємств.

#### **Статистика вітчизняного законодавства, регулюючого роботу з НМА**

Джерело пошуку: <http://zakon1.rada.gov.ua/>

Критерій пошуку: «всюди»

Пошук за назвою (корені слів): «Немат актив»; «Гудвіл» («Ділов репутація», «Імідж»); (як окремих приклад) «Прав користування природних ресурс» («Прав користування надрами»)

Правочинний статус законодавчих документів (на 2.09.2010): мають юридичну силу (є діючими; дію відновлено) – 1015 документів (із них: базових законів – 854; законодавчих змін та доповнень – 161); не мають юридичної сили (втратили чинність; дію зупинено; не набрали чинності; набирають чинності) – 242. Загальна кількість знайдених автором законодавчих документів (діючих і таких, що втратили юридичну силу) регулюючих роботу з НМА (безпосередньо або опосередковано) складає **1257**.

Табл. 1

Статистика діючих законодавчих документів України прямо або опосередковано регулюючих роботу з НМА

Назва законодавчого документу	Базові закони	Зміни та доповнення	Усього	% щодо всіх законів
Акт	–	17	17	1,67
Витяг	1	1	2	0,2
Вказівки	1	–	1	0,1
Декларація	1	–	1	0,1
Директива	13	3	16	1,58
Довідка	1	–	1	0,1
Договір	8	–	8	0,79
Заходи	1	–	1	0,1
Звернення	1	–	1	0,1

Закон	45	21	66	6,5
Інструкція	3	21	24	2,29
Кодекс	8	2	10	0,99
Комюніке	1	–	1	0,1
Конвенція	7	–	7	0,69
Конституція	1	–	1	0,1
Лист	80	4	84	8,28
Модель	1	–	1	0,1
Наказ	157	39	196	19,31
Перелік	1	–	1	0,1
План рахунків бухгалтерського обліку	–	5	5	0,5
Положення	5	15	20	1,97
Порядок	1	18	19	1,87
Послання	1	–	1	0,1
Постанова	372	–	372	36,65
Правила	3	7	10	0,99
Принципи	2	–	2	0,2
Програма	2	–	2	0,2
Протокол	2	1	3	0,3
Регламент	1	–	1	0,1
Рекомендації	8	1	9	0,88
Рішення	21	–	21	2,07
Розпорядження	34	3	37	3,65
Роз'яснення	3	1	4	0,4
Стандарт	1	–	1	0,1
Статут	1	–	1	0,1
Угода	13	–	13	1,28
Узагальнення судової практики	2	–	2	0,2
Указ	16	–	16	1,58
Ухвала	33	1	34	3,35
Форма	1	1	2	0,2
Хартія	1	–	1	0,1
<b>Разом</b>	<b>854</b>	<b>161</b>	<b>1015</b>	<b>100</b>

Як ми бачимо, найбільшу питому вагу серед законодавчих документів України регулюючих роботу з НМА займають накази (19,31%) та постанови (36,65%). Зміни та

доповнення до законодавчих документів становлять 18,9% від загальної кількості базових законів. Положення (стандарти бухгалтерського обліку) та план рахунків бухгалтерського обліку, як основні регулюючі законодавчі документи по роботі з НМА, п'ятиразово видозмінювались.

Табл. 2

Статистика років, у яких набули юридичної сили законодавчі документи прямо або опосередковано регулюючі роботу з НМА

Роки	Кількість прийнятих законів	% щодо всіх законів
1947	3	0,3
1973	1	0,09
1979	1	0,09
1984	1	0,09
1986	1	0,09
1988	1	0,09
1990	1	0,09
1991	5	0,49
1992	4	0,39
1993	9	0,89
1994	15	1,48
1995	16	1,58
1996	35	3,49
1997	30	2,96
1998	28	2,76
1999	34	3,35
2000	42	4,14
2001	61	6,01
2002	41	3,04
2003	66	6,5
2004	116	11,43
2005	191	18,82
2006	81	7,98
2007	68	6,7
2008	50	4,93
2009	74	7,29
2010	40	3,94
<b>Разом</b>	<b>1015</b>	<b>100</b>

Аналіз порічної статистики вказує на наступну тенденцію у прийнятті законодавчих документів по регулюванню НМА: до 1991 року приймалися міжнародні документи, які давали глобальну основу для майбутнього впровадження та захисту НМА. З 1991 року вітчизняні законодавці починають активно розглядати міжнародний досвід роботи з НМА і поступово нарощують темпи прийняття відповідних законів для підприємств та банків (методологія роботи з державними НМА у вітчизняному законодавстві відсутня). Найбільша кількість прийнятих законодавчих документів припадає на 2004-2005 роки (враховуючи те, що переважна кількість цих документів це типові постанови вищого господарського суду).

#### **Аналіз законодавства, регулюючого роботу з НМА**

Аналіз законодавства виявив:

1. Наявність суттєвих розбіжностей у законодавстві.
2. Відсутність системного підходу у законотворців.
3. Закони описують тільки облікову частину роботи з НМА, фактично обходячи всі інші важливі для ефективної роботи з НМА фактори: сутність НМА, повний реєстр дозволених і недозволених НМА, розрахунок вартості НМА, аудит НМА тощо.
4. Закони не передбачають пільги при оподаткуванні НМА як активу.
5. Закони для фінансово-кредитних установ прописані вкрай недостатньо.
6. Закони написані вкрай плутано та, відповідно, незрозуміло.
7. Відсутність офіційних методичних розробок по регулюванню роботи з НМА, а також відсутність офіційного інформаційного джерела, в якому можливо отримати компетентні відповіді.

**Пропозиції по формуванню стратегічних напрямів «Концепції управління НМА держави»**

#### КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ НМА ДЕРЖАВИ

##### I КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ НМА ПІДПРИЄМСТВА

1. Методологія обліку та аудиту НМА підприємства
    - 1.1. Методологія універсального обліку та аудиту НМА
    - 1.2. Методологія індивідуального обліку та аудиту окремих НМА
  2. Методологія економіко-фінансового управління НМА підприємства
    - 2.1. Методологія економічного управління НМА
    - 2.2. Методологія фінансового управління НМА
  3. Методологія організаційного управління НМА підприємства
    - 3.1. Методологія стратегічного управління НМА
    - 3.2. Методологія підготовки підприємства до роботи з НМА
    - 3.3. Методологія пошуку та систематизації потенційних НМА
    - 3.4. Методологія автоматизації роботи з НМА
    - 3.5. Методологія комерційного управління НМА
    - 3.6. Методологія управління безпекою НМА
    - 3.7. Методологія інвестиційного управління НМА
- Додаток: концепція управління НМА бюджетного підприємства.

##### II КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ НМА БАНКУ

1. Методологія обліку та аудиту НМА банку
  2. Методологія економіко-фінансового управління НМА банку
  3. Методологія організаційного управління НМА банку
- Додаток: концепція управління НМА фінансово-кредитної організації.

##### III КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ НМА

- 3.1. Методологія обліку та аудиту державних НМА
  - 3.2. Методологія економіко-фінансового управління державних НМА
  - 3.3. Методологія організаційного управління державних НМА
- Додаток: концепція управління НМА глобальної економіки.

У **висновках** внесемо декілька пропозицій.

Стратегічними завданнями для законодавця у сфері регулювання роботи з НМА є:

1. Систематизація існуючих нормативних актів.
2. Проведення критичного аналізу, враховуючого:
  - 1) Норми законів розвинених країн та міжнародного законодавства.
  - 2) Рекомендації вітчизняних та закордонних вчених по вдосконаленню регулювання роботи з НМА.
3. Співвіднесення реалій з необхідністю еволюційного економічного державотворення

і формування відповідного законодавства.

4. Створення універсальної ефективної методології окремо для НМА підприємств, окремо для НМА фінансово-кредитних установ, окремо для НМА держави.

5. Створення та надання пріоритетності новій економічній науці: економіці управління Розвитком.

6. Проведення дієвої мотиваційної роботи по заохоченню бізнесу щодо переходу на роботу з управління НМА.

7. Поступова концептуальна перебудова державної політики щодо переведу вітчизняного бізнесу у сферу управління ресурсами Розвитку – нематеріальними активами.

Перспективи використання результатів дослідження можуть полягати у створенні для законодавця практичної основи для подальших розробок у частковому спрямуванні (повної переорієнтації) української економіки у сферу економіки Управління Знаннями.

#### *Література:*

1. Бакшинскас В.Ю. Нематериальные активы: правовое регулирование, учет, налогообложение / В.Ю.Бакшинскас, С.А.Николвева, М.Ю. Скапенкер. – М.: Аналитика –Пресс, 1998.– 132 с.
2. Бігдан І.А. Облік і аудит нематеріальних активів / І.А. Бігдан // Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04. / Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. – Х., 2003. – 19 с.
3. Вимоги до аудиторського висновку по підсумках перевірки річного балансу і річній звітності у відповідності з п.1 ст.10 Закону України "Про аудиторську діяльність" Затв. АПУ 14.02.95 протокол №25 // Бухгалтерский учет и аудит. – 1995. – №2. – С. 38–39
4. Восходова А.Н., Тимофеева А.В. Осознание АРМ бухгалтера / А.Н.Восходова, А.В.Тимофеева // Бухгалтерский учет. – 1998. – №1. – С. 28–30
5. Голов С.Ф. Учет хозяйственных операций по новому Плану счетов / С.Ф. Голов // Бухгалтерский учет и аудит. – №10. – 1999. – С. 3–29
6. Дубров А.М. Многомерные статистические методы / А.М. Дубров. - М.: Финансы и статистика. –1998. – 352 с.
8. Дишкант М.В. Моделювання управління нематеріальними активами на підприємстві // Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.03.02 / Київський національний економічний ун-т. – К., 2003. – 20 с.
9. Завгородний В.П. Бухгалтерский учет, контроль, анализ и аудит / В.П. Завгородний. - К.: Валер, 1997.– 976 с.
10. Кармайкл Д.Р., Бенис М. Стандарты и нормы аудита [Пер. с англ.] / Д.Р.Кармайкл, М. Бенис. – М.:Аудит, ЮНИТИ. – 1995. – 526 с.
11. Лопатина В.М. Оценка стоимости объектов промышленной и другой интеллектуальной собственности, расчет размера уставного капитала, который формируется объектами нематериальных активов [Методические рекомендации] / В.М. Лопатина. – М.: А/В ВВПЕТО, 1993.– 43 с.
12. Луговой В.А. Учет основных средств, нематериальных активов и долгосрочных инвестиций / В.А. Луговой. - М.: Финансы и статистика, 1996. – 71 с.
13. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку [Перекл. з англ. За ред. Голова С.Ф.] – К.:Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2000. – 1272 с.
14. Петрік О.А. Аудит в Україні за 1995 рік: теорія і практика / О.А. Петрік // Бухгалтерський облік і аудит. – 1995. – №10. – С. 24–28.
15. Полковский Л.М. Обработка учетных данных на персональных ЭВМ / Л.М.Полковский // Бухгалтерский учет. – 1990. – №7. – С. 3–6.
16. Сунь Линь. Методика оценки стоимости объектов нематериальных активов // Сборник Киевского национального университета им. Тараса Шевченко. Экономика. – 2000. – №41. – С. 56–59

17. Томас Ричард Количественные методы анализа хозяйственной деятельности / Ричард Томас. - М.: Дело и сервис, 1999. – 428 с.
18. Хендриксен Элдон С. Теория бухгалтерского учета / С. Хендриксен Элдон. - М.: Финансы и статистика, 1997. – 576 с.
19. Handbook CICA.toronto, CICA – Volute 2. Intelnatioanal Federation of Accountants. Toronto, Canada. – 1996. – 644 p.
20. Верховна Рада України. Офіційний веб-сайт //[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>

**Смола Лідія Євстахіївна**

*кандидат історичних наук, доцент  
доцент кафедри політології та державного управління  
Інституту політології та права  
НПУ імені М.П. Драгоманова*

УДК 32.019.5

### **ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ У ФОРМУВАННІ ПЕРЕКОНАНЬ ОСОБИСТОСТІ**

*Розглядаються теоретичні аспекти використання методів інформаційно-психологічного впливу. З'ясовується специфіка їх застосування та шляхів протидії.*

**Ключові слова:** *інформаційні процеси, інформаційно-психологічний вплив, методи впливу, переконання.*

*Рассматриваются теоретические аспекты использования методов информационно-психологическому воздействию. Выясняется специфика их применения и путей противодействия.*

**Ключевые слова:** *информационные процессы, информационно-психологическое воздействие, методы воздействия, убеждения.*

*The theoretical aspects of the methods of information-psychological influence. It turns out specific applications and ways to counter.*

**Keywords:** *information processes, information and psychological effects, methods of influence, persuasion.*

Досягнення в сфері інформаційних технологій надали великі можливості інформаційно-психологічному впливу та використанню маніпуляцій в комунікативних процесах. Фактично зросла тенденція до використання новітніх технологій та методів впливу на психіку людини, особливо це стосується аспектів політичних процесів. Якщо враховувати те, що влада функціонує як інформаційна система, де ключову роль відіграють політичні комунікації, роль методів впливу на суспільство значно зростає.

Сьогодні методи та способи впливу на поведінку людей стали більш різноманітними та дієвими завдяки сучасним науковим дослідженням, присвяченим контролю за поведінкою людини та створенню високотехнічних засобів зв'язку. Можливості нових та оперативних форм (телебачення, мобільний зв'язок, Інтернет) мобілізувати громадську думку і координувати подальші дії людей дають змогу дезорієнтувати соціально активну частину населення, збільшити соціальну напругу в суспільстві або навпаки – консолідувати спільноту. Цим зумовлена актуальність цієї проблеми та необхідність її аналізу. Дослідники по-різному підходять до визначення основних методів інформаційно-психологічного впливу. Слід зазначити, що на сьогодні немає єдиної думки щодо цього питання. На нашу думку, досить часто дослідники помилково ототожнюють детермінанти та методи впливу.